

AKSEKİ

AKSEKİ

1. AKSEKİ*

1. Tarihi

Eski adı Marla olan Akseki ilçesi 1286 yılında Toroslar üzerinde kurulmuştur. Marla sanıldığı gibi Arapça bir sözcük olmayıp, Divanı-ı Lügatit Türk'te geçen özbeöz Türkçe bir sözcük olup sözcük anlamı 'Yüksek Ulemalar Diyarı' demektir. Buna rağmen Türklük ve Türkçe'den bihaber işgüzar idareciler tarafından ismi Akseki olarak değiştirilmiştir. Neyse ki yeni isim olarak Teke Yörüklerinin bir kolu olan Akseki ismi verilmiştir. Görüldüğü gibi Akseki ismi de sanıldığı gibi coğrafi özelliğinden değil, bağlı olduğu Yörük-Türkmen boyundan gelmektedir. Daha sonra Selçuklu ve Osmanlı yönetimine geçen ilçe de, Roma İmparatorluğu dönemlerinden bu yana toplumların yaşadığı bilinmektedir. 1872'de Alanya'dan ayrılan Akseki, 1901 yılında Antalya Konya Eyaleti dahilinde bağımsız bir sancak olmuştur. Bu arada Akseki ilçesinin sınırları daraltılmış, bazı köyler Seydişehir ilçesine bırakılmıştır. İbradı, önceleri bir kasabayken, 1991 yılında ilçe yapılarak Akseki'den ayrılmıştır.

2. Coğrafi Yapısı ve İklimi

Manavgat Irmağı'nın oluşturduğu büyük bir vadi ile Toroslar'ın genel yapısına uygun engebeli ve dağlık görünüm arz etmektedir. Doğusunda Gündoğmuş ve Bozkır, batısında Manavgat ve İbradı, kuzeyinde Beyşehir ve Seydişehir, güneyinde Manavgat ve Gündoğmuş ilçeleri yer alır. Arazinin büyük çoğunluğu sedir, çam ve köknar ağaçları ile kaplı olup, yer yer Akdeniz tipik bitki örtüsü olan maki türü bodur ağaçlara rastlanmaktadır. İlçenin rakımı 1050 metredir. Yüzölçümü 2.083 km² olup, genel arazi dağılımı ise şu şekildedir:

Tarım Alanı	114.060 dekar
Çayır-Mera Alanı	176.500 dekar
Ormanlık ve Fundalık Alan	1.309.020 dekar
Su Yüzeyi	5.000 dekar
Tarım Dışı Alan	478.420 dekar
TOPLAM YÜZEY	2.083.000 dekar

İlçe Akdeniz iklimi ve karasal iklimin etkisindedir. Yaz aylarında ısı +28 / 34°C, ilkbaharda +14 / 19°C, kışın -18 / 19°C arasında değişir. Ortalama yıllık yağış miktarı 1068,2 mm.dir. Ancak bu miktardan yaz aylarına düşen pay oldukça azdır. Yağışta görülen düzensizlik ve ekilebilir alanların azlığı nedeniyle tarımsal faaliyetlere az rastlanmaktadır.

3. Nüfusu

İlçe nüfusu, T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Veri tabanına göre 2007 yılı genel nüfus sayımında toplam 13.621'dir. Bunun 6.775'i erkek, 6.646'sı kadın nüfusu olarak tespit edilmiştir. İlçenin 2009 yılı toplam nüfusunun da 18.203 kişi olduğu anlaşılmaktadır

(Bkz.)- İlçenin son nüfus bilgileri ile ilgili olarak kitabımızın, "2.Cilt-VII-SOSYAL, EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAPI-18. SOSYAL GÜVENLİK, SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL YAŞAM-3-SOSYAL YAŞAM-c.Antalya İli Merkez ve İlçeleri Nüfus İstatistiği" bölümünden ayrıntılı olarak faydalanılabilir.

4. İdari Durumu

İlçede 41 köy ve 6 belde mevcut olup, nüfusun büyük çoğunluğu İlçe merkezinde ve beldelerde yaşamaktadır. Köylerdeki, nüfus oranı düşüş göstermekte ve genellikle köy nüfusu yaşlı kişilerden oluşmaktadır.

İlçede;

-Bademli, -Cevizli, -Güçlüköy

-Kuyucak, -Süleymaniye ve

-Yarpuz belde belediyelerinin faaliyette bulunduğu bilinmektedir.

5. Sosyal Yapısı

Küçük aile yapısının görüldüğü İlçede ve köylerde akrabalık bağları kuvvetlidir. Halkın okuma - yazma oranı yüksek olup, okumaya, kültüre önem vermekte, liseyi bitiren gençler kazandıkları takdirde üniversiteye devam etmekte, kazanamayanlar ise büyük şehirlerdeki akrabalarının yanlarına giderek ticaretle uğraşmaktadırlar. Merkezde ve köylerde kalanların çoğunluğu yaşlı nüfus olup, çiftçilikle uğraşmaktadır. Bunun yanında halkın dayanışma duygusu birleştirici rol oynamakta, her köyde mevcut bulunan yardım-laşma dernekleri, köylüler arasında dayanışmayı arttırmaktadır. Derneklerin finansmanı ise İlçe dışında yaşayan işadamları tarafından sağlanmaktadır.

6. Doğal ve Kültürel Yapısı

Sırtını Toroslar'a yaslamış güzelim dağ köyleri ile Akseki; doğa koşullarına öncelik tanıyan ve insana dönük tüm değer yargılarını yansıtan bir mimarlık bilgisi ile kurulmuştur. Akseki yöresi orman köyleri; taş duvar ustalığının yanı sıra kapılar, pencere kafesleri ve kepenkleri de sanatın zirvesine çıkan gelişmiş bir ahşap işçiliğinin örnekleridir. Toros Dağları'nın kalker kayalarından oluşan bir zemine oturan beşik çatılı evler, doğal malzemenin olgun ve köklü bir mimari gelenekle kullanıldığı Akdeniz yöresinin klasik ev planını yansıtır.

Konut dokusu ise, yaklaşık 80-100 yıllık bir geçmiş ile konfor koşullarının gerektirdiği belirgin küçük değişiklik ve yenilenmelerle günümüze aktarılmıştır. Eğimli bir araziye yerleşmiş konut dokusunun belirgin özelliği, eğime paralel ve dik olarak açılmış yollar üzerinde ayırık yapı nizamında yapılmış bahçeli yapılardan oluşmasıdır. Yapıları mülkiyet durumuna göre örülmüş taş bahçe duvarları ile çitler birbirinden ayrılmaktadır. Akseki evlerinde kat sayısını belirleyen etkenler arasında birinci etken ekonomik nedenler, ikinci etken de yapının eğimli arazideki durumu ve sokak ilişkisidir. Topografyanın yoğun olduğu noktalarda ve

eski dokuda bugün mevcut olan yapıların genelinde iki kat bulunmaktadır. (Zemin kat ve birinci kat olarak adlandırılabilir.) Ancak sayı olarak beş evi geçmeyecek olan ve o zamanki yapı sahiplerinin ekonomik durumlarına göre oluşturulmuş ve bugün konak olarak nitelendirilebilecek üç kattan oluşan yapılar da bulunmaktadır.

İlçede, Yeğen Mehmet Paşa İlçe Halk Kütüphanesi koleksiyonunda 322 adet el yazması kitapla birlikte toplam 24384 adet kitapla halka hizmet sunmaktadır. El Yazma Eserler, bakım ve dijital kayıt yapılmak üzere Bakanlıkça Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesine gönderilmiştir.

İlçe merkezinde 8, 41 köy ve 6 beldede toplam 74 cami mevcuttur. İlçe merkezindeki Merkez Camii tarihi ve mimari özellikleri nedeniyle büyük öneme sahiptir.

7. Ekonomi

El sanatları ve ticaret gelişmiştir. Kısıtlı tarım alanlarında da incir, üzüm, susam, darı, arpa, buğday yetiştirilir. Az oranda küçükbaş hayvancılık yapılır. Ekiilen arazinin az olmasına karşın bağcılık, arıcılık, cevizcilik ve badem yetiştiriciliği yaygındır. Sulanabilen arazilerde meyvecilik ve sebzeçilik yapılmaktadır. İlaç sanayinde kullanılmak üzere ihraç edilen nergis soğanı, kekik, kereste, canlı hayvan derisi, tereyağı, peynir ve bal ilçe ticaretinde önemli yer tutar.

8. Ulaşım

Akseki İlçesi Antalya ve Konya arasında, Toroslar'ın eteklerinde kurulmuş olup Konya'ya 153 km., Antalya'ya 155 km mesafededir. İlçeye bağlı belde ve köy yollarının tümü asfalttır.

9. Turizm

İlçe, sahip olduğu doğal güzellikleri ve de temiz havasıyla alternatif turizmin önemli merkezlerindedir. Antalya ili ve çevresinde son yıllarda görülen turizm alanındaki gelişmelere paralel olarak, Akseki İlçesi'nde de turizm faaliyetleri gelişmektedir. Avcıların ve turistlerin uğrak yeri olan Akseki, "Kardelen Çiçeği'nin ana yurdudur.

Tarihi eski evleri meşhurdur. Kardelen Çiçeğini ve meşhur tarihi eski evlerini görmek için yerli ve yabancı turistler ilçeyi ziyaret eder. Giden Gelmez Dağları, dağ keçisi koruma ve av sahası avcılarının ücretli olarak devamlı avlanacağı yer olup, Sinan hoca ve Gümüştamla köylerinde kurulan alabalık üretme tesisleri avcılarının ve turistlerin uğrak yerleri arasındadır. Göktepe Yaylası, Çimi Yaylası, Irmak Vadisi, 340 metre derinliğindeki Bucakalan Mağarası, ilçe merkezindeki Merkez Camii görülmeye değer diğer eserlerin meşhur eski tarihi evleri yerli ve de yabancı turistlerin büyük ilgisi- ni çekmektedir.

Akseki'de Av turizmi, Doğa Turizmi, Yayla Turizmi, Kültür Turizmi, Mağara Turizmi, Dağcılık, Kış Turizmi alanında turizm faaliyetleri görülmektedir.

10. Konaklama

İlçede 2 adet otel bulunmaktadır. Duruk Otel, 50 yatak kapasite ile Star Otel 30 yatak kapasite ile yerli ve yabancı turistlere hizmet vermektedir. İlçeye gelen yerli ve de yabancı turistler için konaklama sorunu bulunmamaktadır. Emiraşıklar Köyü'nde ise Ali Paşa Konaklığı bulunmaktadır.

İlçeye ait Kültür ve Turizm Bakanlığı Belgeli konaklama tesisleri, (Bkz.) Kitabımızın 2.Cilt, "VII- SOSYAL, EKONOMİK ve KÜLTÜREL YAPI-14.KÜLTÜR VE TURİZM-C.TURİZM-2.Belgeli Tesisler" Bölümünden ayrıntılı olarak incelenebilir.

*Derleyen:

-Aysun ÇOBANOĞLU-Folklor Araştırmacısı

Kaynaklar:

-http://tr.wikipedia.org/wiki/Akseki,_Antalya

-http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/adnks_Harita_TR/HaritaTR.html

-2000 Antalya İl Yılığ

Akseki-Sarhacılar Köyü-Tarihi Ev. (Foto: A.Kerim ATILGAN-2010)

Akseki-Emiraşıklar Köyü-Ali Paşa Konağı